

WISSELENDE ASPECTEN

door J. C. Koningsberger

Het was juist in de maand November van het jaar 1918 dat de schrijver van deze regels zijn laatste examen aflegde, dat hem de weg naar het „wondere ambt“ ontsloot. November 1918: maand van de wapenstilstand, van de wereldrevoluties en van de vreselijke Spaanse griep. Wij zuchtten van opluchting omdat de kanonnen aan het front zwegen, grepen met koortsachtige haast naar de nieuwsbladen om te zien welke maatregelen de soldatenraden nu weer hadden genomen, welke tronen omvergestort zouden zijn, wij défileerden voor onze Koningin om onze aanhankelijkheid aan het Huis van Oranje te betuigen — en wij kwamen wekelijks op het kerkhof om een van onze vrienden te begraven, met de sombere vraag in het hart, wie van ons zal nu de eerste zijn die als slachtoffer valt van de verraderlijke ziekte, die meer doden maakte dan de hele wereldoorlog? Het was een veelbewogen, spannende tijd, waarin onze zenuwen tot het uiterste gespannen waren. Hoe betreur ik het, dat de tijd die heel sterke indrukken heeft uitgewist, al kan zo nu en dan een enkel détail weer helder voor mijn ogen staan. Gelukkig kan ik uit een vrij goed bijgehouden dagboek nagaan in welke richting onze gedachten zich bewogen; welke vraagstukken onze geest bezighielden, terwijl wij aandacht begonnen te schenken aan de praktische arbeid in dienst van het Evangelie. Terwijl ik, vanwege mijn te jeugdige leeftijd, nog niet beroepbaar was in de Hervormde Kerk, en dus verder studeerde aan de academie, preekte ik geregeld in die gemeenten, waar zieke verwanten of vrienden mijn hulp inriepen voor de dienst. Uit de behandelde onderwerpen laten zich de volgende vragen distilleren, die bij ons leefden: Bemoeit God zich met het wereldleven? Welke prediking gaat er uit van deze tijd? Is er licht in deze duisternis? En het antwoord luidde: Ja, in Christus heeft God ook deze ongelukkige wereld in een eeuwige greep gevat: al voert Hij ons dwars door de dood en de oordelen, het licht blijft schijnen: laten wij, erkennende

deze dwalingen en zonden, ons aan Christus overgeven, wiens stem zo luide klinkt, temidden van verwoesting, ondergang en dood. Er is een „onbewegelijk Koninkrijk.“ In het volgende jaar was ik gedurende 7 maanden hulpprediker te Enschede en stortte mij met jong enthousiasme op het werk in de gemeente. Was er bij de wederopbouw in deze westerse maatschappij geen geestelijke opwekking gaande? Terwijl velen geplaagd werden door de vraag: Is God rechtvaardig en een God van liefde?, hoorden anderen duidelijk de roepstem van den profeet: waarom weegt gijlieden geld uit voor hetgeen geen brood is? en zij keerden zich met nieuwe ijver tot het zoeken van God, Die in het midden van deze wereld het kruis geplant had, waar de oude mens sterven en de nieuwe mens opstaan mocht. Met nieuwe bezieling werd de arbeid van zending en vereniging, welke door de oorlogsjaren geleden had, weer ter hand genomen; er werd veel geld verdiend, het werd gemakkelijk uitgegeven, nieuwe perspectieven openden zich. Was het geen groot voorrecht, geen lust om te mogen arbeiden nú, terwijl de oogst zo veelbelovend scheen?

Daarna veranderde het aspect. Gedurende zes jaren werd ik verplaatst naar het stille leven in twee uithoeken van Overijssel. In onze eerste, pas gestichte gemeente, een heel jonge planting dus, werd al onze aandacht en werkkraft gevraagd voor de opbouw van het kerkelijk leven: het was alles huisbezoek, het geven van catechisatie, het oprichten van verenigingen, het uitnodigen tot kerkbezoek. Persoonlijk contact, om de mensenziel te leren kennen. Het zoeken van wegen om het Evangelie, dat zich nu eerst in zijn diepte aan onszelf ging openbaren, tot de levende mens te brengen. De levende mens, die of diep religieus aangelegd, of van jongsaf onwetend en onverschillig, ja zelfs vijandig, zich niet gemakkelijk ontsloot noch zich geven wilde. Gezegende tijd van concentratie aller gedachten op één klein plekje aardel Ver over ons hoofd woei de inflatiestorm, 6

de nawerking van Versailles, het raakte ons niet. Alles cirkelde om de vraag of ook van de gezinnen onzer kleine gemeente gezegd kon worden: „Heden is dezen huize zaligheid geschied!“ Staat mijn dagboek niet vol met namen uit die tijd, aan welker klank zoveel gesprekken en gebeden verbonden zijn? Hier gaat het om de vraag: Wat is de eigenlijke grond van ons geloof? en voor mijn ogen verrijst een boekje van wijlen Ds. Netelenbos dat mij zo sterkte. Daar ging het gesprek over de vraag: Waarom zouden wij wèl onze kinderen laten dopen, maar zelf nimmer aan het Heilig Avondmaal gaan? Weer elders was het onderwerp: Kan een mens, vóór de poort der eeuwigheid, zekerheid hebben van zijn eeuwig heil en getuigen van zijn verlossing?

In de tweede helft van het verblijf in de afgelegen streken veranderde weer het aspect, immers in de nieuwe gemeente was de mentaliteit zo gans anders. De ouderen waren kerks, onderlegd in de Bijbel, op de hoogte van de strijdvrage: zij vroegen een zeer gedegen, liefst puntige prediking. In mijn herinnering betekende dit voor mij: exegetische en nog eens exegetische, studie van dogmatiek en catechismus. Maar de jongeren stonden tegenover het kerkelijke leven met kritiek en plaatsten ons voor de vraag: hoe krijgen wij contact? Wonderlijk — wat zich in dit miniatuur-stadje afspeelde tussen de oneindigheden van water en weiland, was een voortgezette trilling van het nieuwe bewegen in de grote steden, waar zich in die jaren de vraag opdrong: hoe bereiken wij de jongeren? Dit bewegen had ook mij reeds te pakken: elke zomer wachtte mij een kampweek met jongens uit Amsterdam, en daaruit vloeide voort een winters bezoek in de hoofdstad met een jeugdprediking in de Aula van het Lyceum. Denkt men niet onwillekeurig, nu, na tien jaren, dat God toen de draden spande, langzaam en bedachtzaam, waarlangs mijn levenslijn zich bewegen zou?

Toen, plotseling een roepstem die in ons rustige bestaan een totale verandering brengen zou. Na weken van veel spanning en strijd het besluit om de stem te volgen, om de weg in te slaan die ons voeren zou naar de stad, waar de polsader van het wereldleven klopte, naar een wijk van
7 groot-industrie en bloeiende bedrijven.

Nòg herinner ik mij de beklemming bij het zien van de huizenzee, die ook ons zou opslokken. Neen, ik sta bij de persoonlijke belevingen niet lang stil. Geweldig was de verandering die op ons inwerkte. Welk een genot om dit alles met grote bewustheid te mogen doorleven! Om kennis te maken met gans nieuwe toestanden en mensen! Om voorlopig niets anders te doen dan te luisteren en na te denken! De „beste“ preken van het miniatuurstadje deden het niet in deze hyper-moderne kerk in de nieuwgebouwde wijk; je sprak ze uit, en terwijl je sprak parelde het zweet op je gezicht, want je voelde ergens een muur waar je niet overheen kon komen. Je sprak en terwijl je sprak vroeg je jezelf af waarom je ze niet treffen kon, deze mensen? En langzaam kwam het aanvoelen: je stond nog niet in hun leven, je ging niet terstond recht op den man af met je technisch misschien juiste inleiding, die echter veel meer bezonnenheid en rust vroeg om haar te waarderen. Ze kwamen immers van de fabriek, waar alles ging met grote snelheid, waar in het schaftuur met bliksemsnelheid het antwoord ketste op de spottende vraag of opmerking. Ze kwamen immers van het kantoor, waar ze in de strijd stonden tussen de kameraden, die goed onderlegd en belezen, met een paar schampere zinnen het hele gedoe van de kerk afmaakten. O, hoe kan ik ze nog doorleven, die eerste jaren tussen een actieve groep mensen, die in het werk perspectieven zagen, waar ik zelf nog bedachtzaam wilde wikken en wegen! Maar mooi waren ze: immers zij gaven een nieuwe bewustwording van de kracht van het Evangelie, mits men het wist te zetten midden in het moderne leven. En weer cirkelde alles om de vraag: hoe kan men ze bereiken, deze mensen, vooral deze jonge mensen, die alles hebben wat een mens verlangen kan? Want het waren jaren van hoog-conjunctuur, van gespannen arbeid, van technische triomfen. Hoe kan men ze bereiken, deze jongeren met hun sterk rationalistisch-gericht denken? Welk een schat van hulp putte ik uit de werken van Karl Heim en Günther Dehn! In die jaren kwam ook de radio onze arbeid te hulp, de verkondiging van Christus werd ons mogelijk gemaakt op een heel bijzondere wijze. En alles wat men wilde organiseren, bleek mogelijk te zijn: geld

was er in overvloed en men gaf het, royaal. Maar het aspect veranderde, plotseling en snel. Het was als trok er een dichte mist over de wereld. Het werd donker. De malaise kwam, de lonen gingen omlaag, werkloosheid begon zich aan te kondigen. De crisis brak aan. Teleurstelling, wanhoop, angst deden hun intocht in de harten der mensen. Weer doemde de raadselvolle vraag op: Waarom, als God regeert? Is deze crisis een oordeel? Velen, die zich rondom ons geschaard hadden, keerden zich af — teleurgesteld, en zochten elders steun. Anderen, die vroeger van verre stonden, kwamen dichterbij. Was het uit geestelijke motieven of om stoffelijke hulp? In elk geval, wij zagen met grote bewustheid een veranderingsproces zich voltrekken. De goden van de tijd der hoogconjunctuur, machine-techniek en groot-industrie, zij kwamen in de schemering te staan, om plaats te maken voor andere; communistische en fascistische leuzen weerklonken en legden beslag op het gemoed van vele jongeren. In de latere jaren nam de angst toe: angst veroorzaakt door de doelloosheid van het leven, angst voor dreigend oorlogsgevaar, voor de ondergang. Onze arbeid lijkt nu soms een wanhopig pogen om het werk van kerk en zending gaande en drijvende te houden. Er is een geweldig Zendingstekort; men moet de mensen die moedeloos vragen: maar wat is toch de vrucht van het christendom in deze wereld van rassen-strijd en klassen-strijd? steeds weer bezielen om offervaardig te zijn. Ook staan wij met alle hens aan de pompen om de scheepjes van onze wijkarbeid en van het christelijk jeugdwerk drijvende te houden, opdat zij niet terecht komen op de bodem van het grote kerkhof. Ondertussen

trekken velen naar Möttlingen en naar de Oxfordgroep, daar zij het gerucht hoorden van nieuw, sterk leven dat zich in deze kringen openbaart. En strooien Italiaanse vliegtuigen bommen over een stad van negerhutten, waardoor de jongeren met nieuwe kracht vragen: wat doet nu het Christendom?

Inderdaad — het is een totaal veranderd aspect, dat de laatste tijd ons biedt. Een aspect waarin wij gedreven worden tot de uiterste inspanning van alle krachten om door te dringen tot de levende kern van het Evangelie, Jezus Christus, en met Zijn Geest bezielde voort te gaan in het gareel, waarin God ons eertijds spande. En wij houden vol, gedachtig aan het woord, dat ik ergens las: Gott gibt uns nicht überwindendes Leben: Er gibt uns Leben indem wir überwinden. Die Anstrengung ist die Kraft. Wenn keine Anstrengung da ist, ist auch keine Kraft da. (God geeft ons geen overwinnend leven: Hij geeft ons leven terwijl wij overwinnen. De inspanning betekent kracht. Als er geen inspanning is, dan ontbreekt ook de kracht).

Ja, inspanning vraagt het mensenleven, inspanning vraagt vooral deze tijd. Tot troost van allen die worstelen willen als ik, schrijf ik een ander woord neer dat ik tegenkwam: God will never fail the man who trusts Him utterly. Be sure that you are in God's plan; then forward in God's name! (God laat nimmer den mens in de steek die Hem volkomen vertrouwt. Wees ervan verzekerd dat God u in Zijn Raad opgenomen heeft; dan voorwaarts in Gods naam!) Op dit volkomen vertrouwen in God komt het aan: in onze overgave aan Hem worden wij en onze arbeid getoetst.

Confessio

Hoezeer de Afrikaanse Bijbel, waarvan de vertaling juist twee jaren geleden voltooid werd, in de behoefte voorzag, blijkt wel uit het feit, dat binnen vier maanden 100.000 exemplaren verkocht waren, binnen 7 maanden 150.000 en nu binnen twee jaar 300.000.

Men is nu bezig met een herziening, welke binnen 3 jaren zal gereed zijn. Alleen het herziene Evangelie van Johannes is spoedig voor verschijning in klein formaat gereed.

Het duurste boek ter wereld is waarschijnlijk een bijbel, die nog door den duitsen boekdrukker Gutenberg is gedrukt en onlangs de som van 780.000 gulden opbracht.

De gemiddelde mens spreekt met een snelheid van 100 woorden per minuut en van de 24 uur spreekt hij er twee. Dit betekent dat hij per jaar 4.380.000 woorden uit.

Volgens de jongste volkstelling wonen niet minder dan 756.760 personen van vreemde nationaliteit, waaronder meer dan tachtig duizend nederlanders, in het Duitse Rijk.

